

1. Noiuni generale. Conceptul de management al riscurilor

1.1. Noiuni generale

În prezent, noțiunea de risc apare ca fiind sinonimă cu cea de activitate în sensul în care orice activitate este însoțită într-o măsură mai mică sau mai mare de risc. Astfel, în procesul decizional al entităților, inclusiv al celor publice, intervin numeroase variabile de natură economică, tehnică, juridică, umană etc., variabile care fac ca deciziile manageriale să fie asociate numeroase riscuri.

Dicționarul Explicativ al Limbii Române¹, definește riscul ca o “posibilitate de a ajunge într-o primejdie, de a avea de înfruntat un necaz sau de suportat o pagubă; pericol posibil”. Deci, riscul este un eveniment incert care, dacă are loc, afectează pozitiv sau negativ, obiectivele unei activități sau unui grup de activități.

În funcție de natura lor, riscurile pot fi grupate în apte categorii²:

- a) Riscurile economice, din care: riscul creșterii inflației, riscul de exploatare economică referitor la pragul de rentabilitate, riscul investițional;
- b) Riscurile financiare, din care: riscul rătăcirii lichidității, riscul îndatoririi excesive și a pierderii proprietății;
- c) Riscuri comerciale, din care: riscul de preț, riscul de transport sau riscul de vânzare;
- d) Riscurile fabricației, din care: riscul nerealizării programate, riscul neobinerii calității de produse stabilite, riscurile neîncadrării în consumurile specifice normate, riscul rebuturilor, riscul accidentelor de muncă, riscul tehnologic invizibil (toxic, chimic, nuclear etc.);
- e) Riscurile politice, din care: riscul de restrângere a importurilor și/sau exporturilor, riscul limitării transferului valutar, riscul de război etc;
- f) Riscuri sociale, din care: riscul demotivării personalului, riscul unor cheltuieli cu forța de muncă, riscul pierderii pozițiilor manageriale;
- g) Riscuri juridice, din care: riscul pierderii sau distrugerii unor bunuri, riscul neîncasării pentru operațiunile economice efectuate, riscul pierderii proprietății,

---

¹ Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” – “Dicționar explicativ al limbii Române”, Editura Universul Enciclopedic, București, 1996, pag. 929.

² A se vedea în acest sens Ovidiu Nicolescu, coordonator, - „Sistemul decizional al organizației”, Editura Economică, București, 1998, pag. 28-32.

riscul plății de impozite sau taxe și accesorii suplimentare sau majorate, riscul blocajului economic;

h) Riscuri naturale, din care: riscul de incendii, riscul de inundații, riscul de cutremure, riscul de furtuni (uragane), riscul de erupții vulcanice.

În funcție de probabilitatea lor de realizare ca evenimente, riscurile se identifică :

- Foarte riscante – când probabilitatea de realizare a acestora este foarte mare;
- De risc mediu – când probabilitatea de realizare a acestora este moderată;
- De risc scăzut – când probabilitatea de realizare a acestora este foarte scăzută.

În general, conceptul de risc se referă la:

- folosirea incorectă a resurselor financiare (interne și externe) umane, materiale și tehnice;
- neexecutarea într-o manieră normală și eficientă a unor decizii bugetare sau de altă natură ;
- fraudă și eroarea;
- neproducerea/neprocessarea și necomunicarea unor informații oportune și de încredere privind administrarea bunurilor materiale și bănești;
- riscuri legate de natura datelor supuse contabilizării, care pot fi: riscuri datorate prelucrării unor date repetitive (cumpărări, vânzări etc); riscuri datorate prelucrării unor date punctuale, la anumite termene (procese verbale de inventariere), riscuri datorate prelucrării unor date excepționale/neobișnuite (reevaluări, fuziuni).

În acest context, managementul riscurilor constituie procesul de identificare, analiză și raportare a factorilor de risc, în scopul tratării, atenuării și/sau evitării acestora. Totodată, scopul general al managementului riscului este acela de a ajuta să se înleagă riscurile la care este expusă o entitate, astfel încât aceasta să poată fi administrată în mod eficient.

Se consideră că, bazele managementului riscului au fost puse odată cu apariția teoriei probabilității, în contextul jocurilor de noroc, în secolul al XVII-lea, teorie care “a avut rolul de a demonstra logica luării deciziilor, îmbunătățind modul de percepere a incertitudinii. Este prima teorie care ne demonstrează că putem măsura riscul, ajutându-ne astfel să decidem cât

de mult risc suntem dispuși să ne asumăm”³. Ulterior, teoria probabilității a evoluat într-o disciplină de sine stătătoare, care a devenit baza matematică a teoriei financiare și, respectiv, a teoriei riscului.

Actualmente, din perspectiva controlului intern/managerial art. 2 lit. d) din Ordonanța Guvernului nr. 119/1999 privind controlul intern/managerial și controlul financiar preventiv, republicat⁴, cu modificările și completările ulterioare, prevede că, acesta reprezintă ansamblul formelor de control exercitate la nivelul entității publice, inclusiv auditul intern, stabilite de conducere în concordanță cu obiectivele acesteia și cu reglementările legale, în vederea asigurării administrării fondurilor în mod economic, eficient și eficace. Cu alte cuvinte, controlul intern/managerial reprezintă tocmai managementul riscurilor, deoarece, prin măsurile luate, se obține o asigurare rezonabilă că obiectivele organizației/entității publice vor fi atinse⁵.

În sfera controlului intern/managerial intră toate entitățile publice astfel cum acestea sunt definite la art. 2 lit. m) din Ordonanța Guvernului nr. 119/1999 ca fiind: autoritățile publice, instituțiile publice, companiile/societățile naționale, regiile autonome, societățile comerciale la care statul sau o unitate administrativ-teritorială este acționar majoritar, cu personalitate juridică, care utilizează/administrează fonduri publice și/sau patrimoniu public.

Referitor la noțiunea de instituție publică, aceasta este definită la art. 2 lit. n) din același act normativ ca reprezentând: Parlamentul, Administrația Prezidențială, ministerele, celelalte organe de specialitate ale administrației publice, alte autorități publice, instituțiile publice autonome, precum și instituțiile din subordinea acestora, indiferent de modul de finanțare a acestora.

Principiul de bază în exercitarea controlului intern/managerial este buna gestiune financiară în sensul că, persoanele care gestionează fonduri publice sau patrimoniul public au obligația să realizeze o bună gestiune financiară prin asigurarea legalității, regularității,

---

³ Susana Iosof, Teodor Gavri – “Gestiunea riscului”, Editura Universitară, București, 2013, pag. 14-15.

⁴ Republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 799 din 12 noiembrie 2003.

⁵ A se vedea Metodologia de implementare a standardului de control intern "Managementul riscurilor" elaborat de Ministerul Finanțelor Publice – Unitatea Centrală de Armonizare a Sistemelor de Management financiar și Control la adresa http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/control_prev/manuale/METOD_IMPLEMENTARE_RISC.pdf, pag. 10.

economicității, eficacității și eficienței în utilizarea fondurilor publice și în administrarea patrimoniului public.

Astfel, definim termenii privind buna gestiune financiară, după cum urmează :

- legalitate - caracteristica unei operațiuni de a respecta toate prevederile legale care îi sunt aplicabile, în vigoare la data efectuării acesteia;

- regularitate - caracteristica unei operațiuni de a respecta sub toate aspectele ansamblul principiilor și regulilor procedurale și metodologice care sunt aplicabile categoriei de operațiuni din care face parte.

- economicitate - minimizarea costului resurselor alocate pentru atingerea rezultatelor estimate ale unei activități, cu menținerea calității corespunzătoare a acestor rezultate;

- eficacitate - gradul de îndeplinire a obiectivelor programate pentru fiecare dintre activități și raportul dintre efectul proiectat și rezultatul efectiv al activității respective;

- eficiență - maximizarea rezultatelor unei activități în relație cu resursele utilizate.

Potrivit art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 119/1999, autoritatea administrației publice centrale de specialitate care are responsabilitatea elaborării și implementării politicii în domeniul sistemelor de control intern/managerial, precum și al gestiunii financiare, este Ministerul Finanțelor Publice. Astfel, Ministerul Finanțelor Publice îndrumă metodologic, coordonează și supraveghează implementarea sistemelor de control intern/managerial, precum și asigurarea bunei gestiuni financiare în utilizarea fondurilor publice și în administrarea patrimoniului public.

Conducătorul entității publice trebuie să asigure elaborarea, aprobarea, aplicarea și perfecționarea structurilor organizatorice, reglementărilor metodologice, procedurilor și criteriilor de evaluare, pentru a satisface cerințele generale și specifice de control intern/managerial.

Cerințele generale de control intern/managerial sunt, în principal, următoarele:

a) cerințe generale:

- asigurarea îndeplinirii obiectivelor generale prin evaluarea sistematică și menținerea la un nivel considerat acceptabil a riscurilor asociate structurilor, programelor, proiectelor sau operațiunilor;